

Literatūras ceļvedis

Nr. 4/2020

Maijs

ISSN 2592-8392

Bibliotekāru un lasītāju vērtējumam – klāt pavasara sezonu noslēdzošais “Literatūras ceļvedis”; nākamreiz tiksimies vien vasaras viducī. Reizēm ir žēl, ka nav iespējama tiešā klātienes saziņa ar mūsu izdevuma lasītājiem. Un nākotnē tādu, iespējams, izmantosim vēl retāk, tātad – atliek nostiprināt personisku sarunu iemaņas attālinātā formā. Mēs, “Literatūras ceļveža” veidotāji, vēlētos zināt, kā jums ir klājies šajā dīvainajā pavasara cēlienā, bet jo īpaši – cik laika esat varējuši veltīt ceļojumiem grāmatu pasaulē? Jautājums par lasīšanu un jaunajiem ar to saistītajiem paradumiem pēdējā laikā aktualizējies, tiek veidotas pat īpašas viedokļu aptaujas, kuras pēc gadiem, iespējams, kļūs vēl saistošākas. Visdrīzāk gan tas ir jautājums par laika plānošanas prasmēm, prioritātēm un sevi kā mūžīgā “vāveres riteņa” epicentru... Vismaz mums, satura veidotāju komandai, ir tā – jo vairāk labu grāmatu iznāk, jo grūtāk izlemt, kuru izvēlēties, jo visām laika nepietiks tik un tā. Pienākumu visās dzīves jomās daudz, darbs dzen darbu... izlasīt gribas vismaz oriģinālliteratūras jaunumus, bet reālā izvēle krīt vien uz dažiem... Un tas jau arī ir viens no šī izdevuma mērķiem – piedāvāt jums pārbaudītas grāmatas, vērst uzmanību uz īpašiem jaunatklātiem akcentiem, vienlaikus neuzspiežot savu viedokli, jo mūsu ieteikumi saglabā ieteicošu raksturu, ko turpināsim piedāvāt arī turpmāk. Un vēl. Vai esat aizdomājušies, ka mēs, bibliotekāri, šajā pasaulei visai neizprotamajā laikposmā tomēr esam savā ziņā pat tādi kā izredzētie? Pirmkārt, neviens no mūsu nozares pārstāvjiem nav nonācis piespiedu dīkstāvē! Vai novērtējam mūsu darba piedāvātās privilēģijas – to, ka lielāko daļu darba mūsdienās varam veikt attālināti, turklāt, izmantojot šo laiku ne vien savu ieilgušo un citkārt nekādi nepadarāmo darbu veikšanai, bet arī dodoties palīgā saviem kolēģiem, tādējādi iepazīstot arī citus darba procesus? Cilvēkiem tiek ieteikts krīzes posmu īsināt ar grāmatu lasīšanu, bet mums pašiem tas sakrīt arī ar mūsu ikdienas darbu. Daudzi no mums par šīm iespējām, kā arī vēl nebijušiem bibliotēku pēdējā laika izaicinājumiem stāsta sabiedrībai ar pieejamo mediju starpniecību, un tas ir ļoti labi, jo daži par bibliotēkām ko jaunu varbūt uzzina tieši tagad – kad esam slēgti! Nākotnē noteikti darīsim to vēl vairāk, jo, kā zināms, no katras krīzes situācijas jāprot “izcelt” arī kāds ieguvums – gan savai bibliotēkai, gan personiskajai pašizaugsmei. Bet varbūt vienkārši nelielai savas iekšējās pasaules “pavasara sakārtošanai”? Jo šobrīd, kad palēnām un pa solim atgriežamies vecajās sliedēs, sajūtam taču, cik ļoti bibliotēku ir pietrūcis mūsu lasītājiem! Tad apbalvosim viņus ar mūsu attieksmi, kā arī saistošu un noderīgu lasāmvielu!

Sagatavotāji:

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas vadītāja, profesore Ieva Kalniņa, profesore Māra Grudule, literatūrzinātniece Sigita Kušnere

Literatūras blogere Līva Alksne

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenās bibliogrāfes Ingrida Peldekse un Līga Goldberga

LNB Pakalpojumu departamenta Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas nozaru galvenā bibliogrāfe Pārsla Zute

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere, galvenās bibliotekāres Madara Freivalde un Solvita Ozola

Atbildīgā par izdevumu: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere

Korektore:

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Māra Jēkabsone

Maketētāja:

Enija Lukumiete

Grāmatu vērtējumus saglabāts vērtētāju individuālais stils

Seko un dalies ar
#Inblv

Facebook.com/Inblv

Twitter.com/LNB_lv

Instagram.com/Inblv

© Latvijas Nacionālā

bibliotēka, 2018

Māra Grudule:

Menzenkampfs, Ernsts fon. Cilvēki un likteni senajā Līvzemē. Rīga : Vesta-LK, 2019. 263 lpp. ISBN 9789934511677.

Ernsts fon Menzenkampfs (1896–1945) ir žurnālists un pazīstamā Baltijas vācu preses izdevuma – avīzes “Rigasche Rundschau” – pēdējais redaktors. Atmiņas tapušas 1930. gadu beigās un publicētas Vācijā Otrā pasaules kara laikā. Autors atskatās uz “nogrimušo pasauli” jeb, kā viņš pats raksta, uz laiku, kad “Vidzeme vēl bija vecākā vācu kolonija”. Tas ir noteicis arī memuāru pamattoni un teju visās nebūšanās, tajā skaitā laimīgās patriarhālās pasaules bojāejā, vainojamo Krievijas impērijas politiku, panslāvismu un marksismu. “Baltvācietis visumā bija un ir piemērotāks būt priekšnieka nekā padotā lomā” (218. lpp.) un “Par kopējās lietas nodevību tika uzskatīta [pilsētas] īpašuma pārdošana kādam “nevācietim” – vienalga par kādu cenu” (173. lpp.) – ja lasītājs spēj raudzīties šādiem apgalvojumiem pāri, cenšoties sekot autora aicinājumam “neskatīties uz pagātni ar mūsdienu brillēm”, tad viņam pavērsies dzīva un krāsaina 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma Baltijas pasaule ar cieņpilnu attieksmi pret godīgiem un čakliem zemniekiem, ar savstarpēju atbalstu un iejūtību politisko krīžu brīžos, ar dāsnu viesmīlību mājas viesībās un kaimiņu, draugu un paziņu apmeklējumos, ar Baltijai raksturīgo vācisko izglītības un pārvaldes sistēmu, ar ieskatu likumdošanas principos un laikmeta pārmaiņu radītajos uzlabojumos, ar vietējo tradīciju izklāstu – skaistu Ziemassvētku un Jāņu svinēšanu, ar ieskatu Baltijas vācu valodas īpatnībās un pāri visam – ar spēcīgiem triepieniem iekrāsotajiem Baltijas vāciešu tipāžiem – radu radiem, onkuļu onkuļiem, tanšu tantēm. Nespēju atturēties vienu fragmentu necitējusi: “Ne mazāk izklaidīgs bija veconkulis Ernsts, kurš kalpoja par mācītāju Helmetā. Reiz, iedams Tērbatā uz pastu pēc vēstules, viņš pēkšņi piemirsis savu uzvārdu. Ejot projām bez vēstules, viņam laimējies, jo pretim nācis labs draugs un sveicinājis ar “Labrīt, Bēze”. Šis draugs droši bijis krietni pārsteigts, kad uzrunātais apgriezies un kliegdams “Bēze, Bēze, Bēze!” meties atpakaļ un skrējis uz pastu.” (30. lpp.)

Aizraujošais vēstījums, kurā pārstaigāta Baltijas vēsture visa 19. gadsimta garumā līdz pat Otrajam pasaules karam, viscaur piesātināts ar Baltijas vāciešiem raksturīgo stingro nostāju, kas gan neizslēdz kopumā labvēlīgu attieksmi pret Baltijas ļaudīm, fon Menzenkampfs raksta: “Mēs bieži sēdējām mājas priekšā apaļajā mauriņā zem ozola un mīlējām šo zemes stūrīti tik ļoti, ka ar vārdiem to pat nav iespējams aprakstīt.”

Grāmatu no vācu valodas tulkojis pazīstamais Baltijas vācu kultūras cienītājs Pēteris Bolšaitis. Valoda ir raita, un lasīšana viegla, kaut stingrākas redaktora rokas vietumis pietrūcis. Īpašvārdu atveide ne vienmēr ir konsekventa – Bodiski / Bodisko vai cur Mīlens / zur Mīlens; tulkotājs laikam nekad nav neko dzirdējis par jau 17. gadsimta latviešu literatūrā klātesošo Sapfo strofu, kas nu atveidota kā “Safosas oda”, vietumis, īpaši stāstījuma beigu daļā, pavīd neizravētas drukas kļūdas. Visādi citādi – memuārliteratūras, precīzāk – Baltijas kultūrvēsturi atspoguļojošās biogrāfiskās literatūras cienītājiem – šis izdevums būs ļoti patīkams laika kavēklis. Tekstu papildina bagātīgs fotomateriāls, par to pateicība Berndam fon Menzenkampfam, memuāru autora dēlam, kas materiāli atbalstījis ne tikai latviešu tulkojumu un tā publicēšanu, bet arī savu mīļo Dīķeru muižu pie Rūjienas, kuras spēcīgās saknes viņu turot savā varā joprojām.

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radio-maza-lasiitava/ernsts-fon-menzenkampfs-cilveki-un-likteni-senaja-livzeme.a126558>

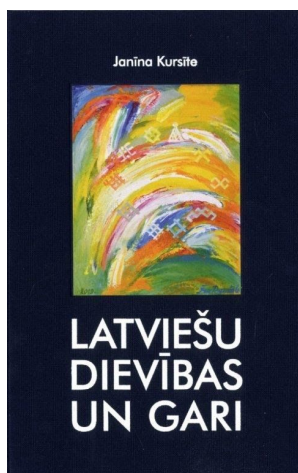
<https://www.eliesma.lv/vesture-atgriezas-majas>

<https://www.la.lv/but-latvietim-tas-ir-kas-ipass>

Atslēgvārdi:

vācbaltieši; memuārliteratūra; Baltija; Baltijas kultūrvēsture

Sigita Kušnere:

Kursīte, Janīna. Latviešu dievības un gari. Rīga : Rundas, 2020. 256 lpp. ISBN 9789934829772.

Grūtos laikos cilvēks atceras Dievu vai dievus, vai citus spēkus, kas parastā ikdienā nereti ir cilvēku piemirsti. Sakritība vai likumsakarība, bet pandēmijas laikā pie lasītājiem nonākusi jaunākā profesores Janīnas Kursītes grāmata "Latviešu dievības un gari". Tas ir pārskatāmā un labi pārdomātā struktūrā veidots, koncentrēts ieskats gan mitoloģijas pētniecības vēsturē un tradīcijās, dažādu reliģisko priekšstatu savījumos, gan piezīmes par folkloras materiāliem un latviešu literatūru, kam pamatā ilgu gadu studijas, bagātīgs avotu un literatūras klāsts. Grāmatas smaguma centrs – "Dievības un gari alfabētā". Lai arī varētu šķist, ka lielu daļu latviešu mitoloģisko tēlu jau zinām, šajā grāmatā noteikti atradīsiet ko jaunu un nepazītu – īsto vārdu ārpus cilvēka varas esoša spēka apzīmēšanai. Šis akadēmiskais pētījums apliecina, ka mitoloģija ir dzīva. Iespējams, kāds jauns gariņš var rasties pat šodien – ja vien mums to vajag un mēs noticam tā spēkam, kas varētu mums palīdzēt.

"Žurguliņš, arī Žurdziņš – latviešu mīldieviņš un mīlais gariņš vienkopus. Iespējams, radies no darbības vārda *žurdzīt* – mīlestībā glaudīt un apčubināt. Iemiesots pīlādža nūjā vai zarā. Kad latvietim klājās grūti un varbūt pat bija nonākts šaurā bezizejā, viņš aizgāja pie pīlādža, palūdza atļauju kokam, nogrieza zaru, ievīka tajā deviņas lietuvēna krusta vai slīpā krusta zīmes, un kritiskā situācija visbiežāk atrisinājās pati no sevis. [...] Žurguriņš ērti paņemams līdzī, dodoties labākas dzīves meklējumos uz Rietumiem. Tas veicinātu gan ātrāku materiālo labklājību aizbraucējiem, gan domu, ka, līdzko bagātība ķešā, tā laiks atgriezties mājās. Tieši Žurguriņš varētu būt mūsu nākotnes *Nokia*." (242. lpp.)

Atslēgvārdi:

latviešu folklorā; dievības

Ieva Kalniņa:

Nu sakneitis lozda zīd : Annys Vagalis folklorys i etnografiskūs materialu vuokums Kruoslovys apļeicīnē. Sastādītāja Baiba Mileika. Krāslava : Krāslavas Vēstures un mākslas muzejs, 2019. 271 lpp. ISBN 9789934199707.

Annys Vagalis (Anna Vagale, 1912–2006) dzīve ir saistīta ar Krāslavas novadu. Viņa dzimusi zemnieku ģimenē Mateļos (tagad – Kombuļu pagastā), ar pārtraukumiem studējusi Latvijas Valsts universitātes (tagad – Latvijas Universitāte) Baltu filoloģijas nodaļā (1931–1938), studijas pabeigusi ar diplomdarbu "Aulejas izloknes fonētika un vārdu atvasināšana" (1957). Daudzus gadus strādājusi par skolotāju vairākās Krāslavas novada skolās, visilgāk – Krāslavas 1. vidusskolā. Visu mūžu Vagale vākusi Krāslavas novada folkloras un etnogrāfijas materiālus, viņu interesējuši vietu nosaukumi un to izcelšanās, dzimtā novada apvidvārdi. Krājumā publicēts bagātīgais Vagales tautas gara mantu krājums, ievērojot viņas izveidoto struktūru: 1) folklorā; 2) etnogrāfiskie materiāli un vietvārdu skaidrojumi; 3) apvidvārdu vārdnīca. Rokrakstu materiāli ir saglabājušies latgaliešu un latviešu valodā, tos atšifrējusi un sakārtojusi Krāslavas Vēstures un mākslas muzeja speciāliste Baiba Mileika, krājuma zinātniskā padomdevēja un latgaliešu rakstu valodas konsultante ir Latvijas Universitātes Latvistikas un baltistikas nodaļas profesore Lidiņa Leikuma. Pierakstus Vagale veikusi ļoti rūpīgi, minēti teicēji, sniegtas arī atsevišķas piezīmes par dziesmu un citu materiālu kontekstu. Grāmata būs saistoša visiem, kurus interesē Krāslavas novads un latgaliešu folklorā un etnogrāfija. Materiāls kārtots atbilstoši pagastiem un folkloras žanriem: Mateļu, Aulejas un to apkaimes folklorā, īpaši apkopots Vagales vākums Mateļos 1928. gadā un Skaistas apkaimē 1962. gadā. Saturā atrodamas dažāda tipa tautasdziesmas, mīklas, skaitāmpanti un parunas, nostāsti un pasakas, kā arī ticējumi. Etnogrāfisko materiālu un apvidvārdu vākums ir no Vagales dzimtā pagasta – Mateļiem. Uzzinām, kādi bija Mateļi 20. gadsimta pirmajā pusē un kādus vārdus tur lietoja, kas ir "tūļa" (govs bez ragiem, 205. lpp.) vai "jalauka" (govs vai aita, kas nav apaugļojusies, 205. lpp.), "koldra" (gultas sega – gan vienkārša, gan vatēta, 204. lpp.), "pūčka" (olas resnais gals, 208. lpp.), "košiks" (klūgu pinuma groziņš, 218. lpp.). Grāmatas beigās pievienots alfabētisks krājuma vārdu rādītājs, kas būs labs palīgs visiem, kam interesē Dienvidlatgales izloknes un to izzināšana, bet skolas bērniem un skolotājiem tas būs atbalsts

latgaliešu valodas apgūvē. Krājums ir ne vien skaista piemiņa Vagales mūžam, bet arī nozīmīgs ieguldījums Krāslavas novada folkloras, etnogrāfijas un valodas pētniecībā.

<http://www.kraslavasvestis.lv/galerija/foto/album/gramatas-nu-sakneitis-lozda-zid-annys-vagalis-folklorys-i-etnografiskus-materialu-vuokums-kru.html>

<https://www.lakuqa.lv/2019/12/20/kruoslovys-ableicine-vuokti-folklorys-i-etnografiski-materiali-gruomota>

Atslēgvārdi:

latgaliešu folklorā; Krāslavas novads; apvidvārdi; Mateļi

Belševica, Vizma. Dienasgrāmata, 1947–1960. Sastādītājs, redaktors un priekšvārda autors Jānis Elsbergs. Rīga : Mansards, 2020. 215 lpp. ISBN 9789934122385.

Apgāds "Mansards" turpina rakstnieces Vizmas Belševicas dzīves laikā npublicētā literārā mantojumu nodošanu rakstnieces talanta cienītājiem un izpratējiem. Trešā Belševicas arhīva burtnīca ir dienasgrāmata par laika posmu no 1947. līdz 1960. gadam. Pirmajās divās 2016. un 2017. gadā izdotajās arhīva burtnīcās publicēti stāsti un skices, tie ir apjomīgāki teksti. Interesanti, ka literātes dēls – šo krājumu sastādītājs Jānis Elsbergs – pirmā krājuma priekšvārdā raksta, ka materiālu pietiku vismaz četrām vai piecām šādām burtnīcām, bet otrajā burtnīcā pieminājis, ka viss, vairāk nebūs, jo nav palicis nekā tāda, kas lasītājiem būtu jāuzzina. Pagājuši trīs gadi, un tautā laists šķietami intīmākais, kas vien var būt cilvēka vārdos ietēptajā daiļradē – dienasgrāmata.

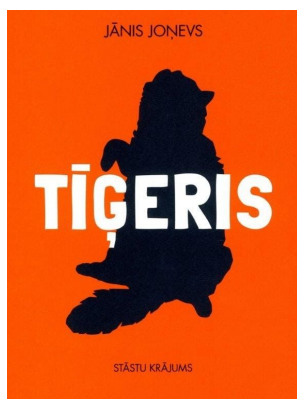
Vizmas Belševicas dienasgrāmata nav tāda, kādu mēs būtu ieraduši lasīt šāda veida literatūru, tā nav pārpilna intīmu sīkumu, un tā noteikti nav paša galvenā varoņa rokām tapis dzeltenās preses cienīgs materiāls. Belševicas arhīva trešā burtnīca ir no nelielām piezīmēm nolasāma 16 gadus jaunas meitenes transformācija par 29 gadus vecu sievieti. Tā ir cilvēka personības veidošanās ilustrācija. Nu jau Elsbergs sola arī ceturto arhīva burtnīcu, kurā būs apkopota iepriekš npublicēta Belševicas dzeja. Par to, vai publicēt dienasgrāmatas, kas tapušas pēc 1960. gada, vēl lemjams. Daudzi tajās aprakstītie cilvēki vēl ir dzīvi. Belševicas dienasgrāmata noteikti būs saprotamāka lasītājam, kurš pats piedzīvojis aprakstīto laika posmu vai vismaz pieredzējis dzīvi Padomju Savienībā. Jaunākam lasītājam, iespējams, būtu nepieciešamas detalizētas zemsvītras piezīmes, taču var mēģināt izlīdzēt ar izdevumā pieminēto personu rādītāju grāmatas beigās un ļoti rūpīgo sastādītāja priekšvārdu.

<https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/30.04.2020-iznakusi-rakstnieces-vizmas-belševicas-dienasgramata-1947-1960.id186353>

<https://www.youtube.com/watch?v=0-iMcmGDKwE>

Atslēgvārdi:

Vizma Belševica; biogrāfijas; dienasgrāmatas

Joņevs, Jānis. Tīģeris. Rīga : Dienas Grāmata, 2020. 248 lpp. ISBN 9789934595042.

Jāni Joņevu kā rakstnieku lasītājs jau iepazinis ar populāro un augstu novērtēto romānu "Jelgava '94", kas ir autora debijas darbs un ieguvis plašu atzinību, saņemot vairākas literārās balvas, ekranizēts un tulkots vairākās valodās. Grāmata, kā zināms, bija veltīta deviņdesmito gadu pusaudžu dzīvei, uzmanības centrā "ievietojot" vienu pilsētu (Jelgavu) un konkrētu, jauniešiem aktuālu mūzikas žanru. Pēc gada iznākusi arī Joņeva grāmata bērniem, bet tā, diemžēl, iejukusi vispārīgā "Jelgava '94" apbalvojumu plūsmā un ziņās par tiem. Joņevs nav sēdējis rokas klēpī salicis arī citās jomās, bet līdz nākamajai grāmatai – stāstu krājumam "Tīģeris" – lasītājam bija jāpagaida vēl daži gadi. Pats autors sava jaunā izdevuma kontekstā pauž, ka krājums ir "vienīgā pieņemamā sižeta literatūras forma. Romānu lasot, mēs redzam, mēs ar pirkstiem jūtam, kad tas beigsies. Krājumā ne, nav zināms, vai atlikušajā lapu šķipsnā turpināsies šis stāsts vai sāksies jau nākamais." Bet savas domas jau nav liegts dzīves laikā mainīt – kā amerikāņu uzņēmējam Džonam Henrijam Patersonam piedēvētajā teicienā, ka tikai muļķi un mirušie nemaina savu viedokli.

Krājumā "Tīģeris" apkopoti vairāku gadu laikā tapuši stāsti; lasītājs sastapsies ar visdažādākajiem dīvaiņiem un dīvainībām. Svarīgi piebilst, ka daļā stāstu lasītāji sastaps to pašu Jāni Joņevu, kuru jau iepazinuši romānā. Savukārt, cita daļa lasītāju meklēs un gan jau arī atradīs pavisam citādāku stāstītāju nekā romānā iepazītais. Materiāls ir gana apjomīgs, lai kaut ko tieši sev noderīgu atrastu ikkatrs, kurš tajā "ielēks". Tēli šajos stāstos ir ārkārtīgi netverami un dzīvo citā realitātē, brīžiem atgādinot Džordža Orvela izveidoto pasauli ar nevienlīdzīgi vienlīdzīgajiem un slepenām organizācijām. Katrā gadījumā, šķiet, vienaldzīgo pret Joņeva stāstiem nebūs. Taču "nav zvanīts", ka tie patiks. Lai to uzzinātu, atliek vien mēģināt.

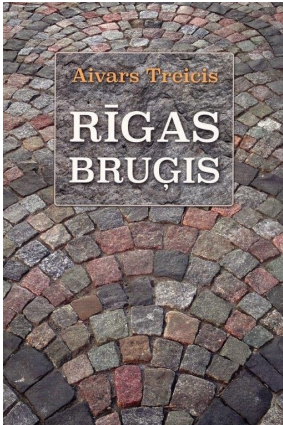
<https://www.diena.lv/raksts/kd/literatura/nedoma-par-tigeri.-jana-joneva-stastu-krajuma-tigeris-recenzija-14238138>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/klaja-nak-rakstnieka-jana-joneva-stastu-krajums-tigeris.a351482>

Atslēgvārdi:

latviešu stāsti

Ingrīda Peldekse:

Treicis, Aivars. Rīgas bruģis : pētījums par Rīgas bruģēto ielu attīstības vēsturi un to stāvokli līdz 2015. gadam. Rīga : Jumava, 2020. 262 lpp. ISBN 9789934203879.

Pētot Rīgas bruģi, ceļu projektētājs Aivars Treicis no sava profesionālā skatpunkta piedāvā aizraujošu stāstu par Rīgas attīstību no pirmsākumiem līdz mūsdienām. Izdevumā piedāvāts skatījums uz Rīgas ielu veidošanās vēsturi, vispirms gūstot ieskatu Vecrīgas attīstībā; vēlāk, pilsētai augot, aplūkota viduslaiku ielu struktūra un priekšpilsētu attīstība, dārzu izveide un ielu nosaukumu attīstība. Vecrīgai mainoties līdzī laikam, līdz 19. gadsimta vidum notiek Rīdzenes upes apbūvēšana un bulvāru loka izveide ap vecpilsētu. Autors velta uzmanību arī ielu apgaismojumam un ūdens novades sistēmai Rīgas ielās. Līdz ar industrializāciju Rīgā notiekošās izmaiņas teritorijas plānojumā ietekmē arī ielu platumu un segumu. Savukārt, Rīgas ielu šodienas situācijas vērtējumam autors iekļāvis ne tikai detalizētu faktoloģisko izklāstu, bet arī plašu vizuālo materiālu. Grāmata rosina lasītāju vēlreiz izstaigāt Rīgas ielas un citām acīm uzlūkot bruģi zem savām kājām.

Izsekojot ielu veidošanās vēsturei, apjomīgās grāmatas autors izmantojis plašu avotu klāstu – hronikas, arheoloģiskajos izrakumos atsegtos materiālus, kartes un pilsētas plānus. Vērīgs lasītājs uzzinās daudz interesantu faktus gan par galvaspilsētas bruģi, gan par daudzos gadsimtos uzkrāto kultūrslāni, kas slēpjas zem tā.

Grāmata sadalīta trīs nodaļās: "Pirmsākumi – no 12. gs. līdz 19. gs. vidum", "Attīstība – no 19. gs. līdz 1991. gadam" un "Mūsdienas – no 1991. gada līdz 2015. gadam". Pēdējā nodaļā pielikuma formā atrodams detalizēts kopsavilkums par Rīgas ielu akmens segumu veidiem, elementiem un izbūves tehnoloģijām. Grāmatā iekļautas kartes, vēsturiski foto un citi avoti, pārsvarā no Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja un Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājumiem, kā arī pirmpublicējumi no privātiem arhīviem.

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/akmenu-urbana-mozaika-klaja-nakusi-aivara-treica-gramata-par-rigas-brugji.a344306>

Atslēgvārdi:

Rīgas vēsture; pilsētbūvniecība; Rīgas ielas; bruģis

Līga Goldberga:

Vudforda, Sūzena. Kā aplūkot mākslas darbus. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2018. 175 lpp. ISBN 9789984236773.

Dempsija, Eimija. Modernā māksla. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2018. 175 lpp. ISBN 9789984236827.

Skī, Ralfs. Impresionisms. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2019. 175 lpp. ISBN 9789984237381.

Fridžeri, Flāvija. Sievietes mākslinieces. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2019. 175 lpp. ISBN 9789984237404.

Češīrs, Lī. Pagrieziena punkti mākslā. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2019. 175 lpp. ISBN 9789984237398.

Dempsija, Eimija. Sirreālisms. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2020. 175 lpp. ISBN 9789984237602.

Jāņa Rozes apgāds mākslas gardēžiem piedāvā sešu grāmatu kopu no mākslas izdevniecības "Thames & Hudson" grāmatu sērijas "Mākslas pamati" (*Art Essentials*). No angļu valodas grāmatas tulkojusi Renāte Punka un Ieva Lešinska. Visi minētie izdevumi izmantojami kā vērtīgs uzzīņu līdzeklis lasītājam, kurš vēlas gūt vispārīgu ieskatu Rietumu mākslas vēsturē. Jāuzteic sērijas pedagogiskā pieeja – grāmatām ir skaidra struktūra, nodaļu beigās lasāmi kopsavilkumi par svarīgāko, orientēties blīvajā informācijas apjomā palīdz laika skalas un terminu vārdnīcas, izdevumi ir bagātīgi ilustrēti, pie attēliem lasāmi paskaidrojumi, kas rosina mākslas darbu interpretācijas valodas apguvi. Sērijas grāmatas viena otru papildina un padziļina lasītāja izpratni dažādos mākslas aspektos.

Sūzenas Vudfordas grāmatā "Kā aplūkot mākslas darbus" izzināti mākslas darba uzlūkošanas aspekti – kompozīcija, telpa, formālie elementi, darba tapšanas konteksts un mērķis, mākslinieku biogrāfiju un kultūrvēstures nozīme utt. Izdevums pārsvarā pievēršas klasiskās glezniecības piemēriem, bet katras nodaļas beigās ir summējoši jautājumi, kurus varam uzdot, aplūkojot dažādu laiku un mediju mākslu. Eimijas Dempsijas "Modernā māksla" aplūko laika periodu no 19. gadsimta beigām līdz pat mūsdienām. Grāmatā raksturoti 68 mākslas virzieni. Šī grāmata ir labs ceļvedis modernajā mākslā, izdevums kārtots hronoloģiskā secībā, ietverot definīcijas, māksliniekus, nozīmīgas kolekcijas un terminu vārdnīcu. Ralfa Skī "Impresionisms" palīdz izzināt šī mākslas virziena izcelsmi Francijā, izplatību Amerikā un Austrālijā, skaidro tā provokatīvo raksturu uz sava laika akadēmiskās mākslas fona. Autors raksturo mākslas vidi, sabiedrības sociālos un kultūras procesus, virziena formālos aspektus, mākslinieka skatiena un novērojuma nozīmi. Lī Češīra "Pagrieziena punkti mākslā" aptver laikposmu no renesanses līdz mūsdienām, pārskatot 50 notikumus, kas rosinājuši Rietumu mākslas jaunradi. Grāmata uzrakstīta vienkāršā un saistošā valodā, tā ļauj saprast kopsakarības daudzajos Rietumu mākslas vēstures posmos. Flāvijas Fridžeri grāmatā "Sievietes mākslinieces" minētas vairāk nekā 50 mākslinieces no renesanses perioda līdz mūsdienām, autore piedāvā koncentrētu pārskatu par pazīstamu gleznotāju, tēlnieču, kā arī fotogrāfijas, instalāciju, performances mākslinieču dzīvi un daiļradi. Savukārt, Eimijas Dempsijas "Sirreālisms" izzina šī mākslas virziena rašanos, "Sirreālisma manifesta" autora Andrē Bretona lomu tā attīstībā, formas meklējumus dažādos medijos – glezniecībā, tēlniecībā, fotogrāfijā, kino, kā arī sirreālisma ietekmi uz turpmāko mākslas pasaules attīstību.

Grāmatu sērijas auditorija ir plaša: mākslas interesenti, skolēni un mākslas studenti, vēstures entuziasti, jebkurš lasītājs, kurš vēlas smelties pamatzināšanas Rietumu mākslas vēsturē.

<https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/gramatu-stasti/rupi-kauras-piens-un-medus-serija-makslas-pamati-un-mornstainova.a123138>

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/maksla/maksla-makslas-vesture/latviesu-j%C4%81%C5%86arozesapg%C4%81ds-m%C4%ABkstiev%C4%81ki.html>

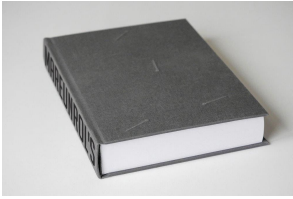
<https://thamesandhudson.com/feed/product-search?q=art+essentials>

Atslēgvārdi:

mākslas pamati; mākslas vēsture; modernā māksla; impresionisms; sirreālisms; feminisms mākslā

Pārslā Zute:

MAREUNROL'S (dizaineru grupa). MAREUNROL'S. Rīga : Arterritory.com & Mākslas platforma, 2019. 615 lpp. ISBN 9789934882524.

Lasītāju vērtējumam nodota grāmata par mākslinieku aprindās populāro dizaineru grupu MAREUNROL'S. Kā raksta Una Meistere, kura ir gan ievada, gan kolekciju aprakstu autore: "Viņi rada "jaunu realitāti" jeb paver durvis tam, kas jau eksistē, taču ko mēs savā ikdienā nepamanām un tāpēc domājam, ka tā nav. Viņi ir pētnieki, domātāji un mākslinieki vienlaikus." Stāsts ir par talantīgiem Latvijas modes dizaineriem Mārīti Mastiņu-Pēterkopu un Rolandu Pēterkopu, kuru moto ir "mode nav "tikai drēbes" – tā ir valoda, domāšanas veids, jutīga antena, kas fiksē attiecīgajā mirklī pasaulē/sabiedrībā notiekošo. Būtībā – tā ir gleznošana ar lietām." Lasītājs caur fotogrāfijām un skicēm hronoloģiskā kārtībā iepazīst mākslinieku darbību – kā top mode, tērpu kolekcijas operas un teātra izrādēm Latvijā un ārpus tās, filmām un izstādēm. Izdevumā aplūkotas visas septiņpadsmit modes kolekcijas, sākot no 2005. gada, kad tika prezentēta pati pirmā: "Tikai pieaugušajiem/Bez nosaukuma", līdz pat 2020. gada vasaras kolekcijai "Neparedzamie avoti 6". Stāstīts arī par radošās domāšanas procesu, tā attīstību no skices līdz tēlam konkrētā vidē. Savās kolekcijās mākslinieki uz šķietami ierastām lietām un situācijām raugās no neierasta skatpunkta, saskata iepriekš nepamanīto. Citējot Meisteri: "MAREUNROL'S modes valodā satiekas māksla, dzīve un sapņi."

Grāmatas dizaina autors Krišs Salmanis par vienojošu elementu izvēlējies tērpu māksliniekiem pazīstamo kniepadatu; dažas adatiņas jūtas zem grāmatas vāka auduma, ar tām "pie sienas piesprausta" arī daļa lappusēs redzamo pārfigurāto attēlu. Grāmatas beigās gūstam ieskatu par radošās apvienības dalību izstādēs, skatēs un kolekcijās. Izdevums sagatavots paralēli latviešu un angļu valodā.

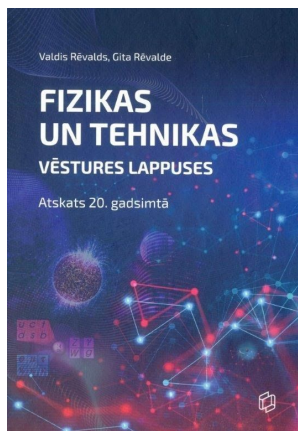
<http://www.mareunrols.com>

<https://www.fold.lv/2019/12/gramata-par-modes-apvienibu-mareunrols>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/cultureenvironment/izdota-gramata-par-modes-dizaineru-duetu-mareunrols.d?id=51700591>

Atslēgvārdi:

mode; modes dizaineri; modes dizains Latvijā

Rēvalds, Valdis, Rēvalde, Gita. Fizikas un tehnikas vēstures lappuses : atskats divdesmitajā gadsimtā. Rīga : Sava grāmata, 2020. 587 lpp. ISBN 9789934582417.

Sagaidīta trešā grāmata Latvijas Universitātes fizikas docenta, fizikas zinātņu doktora Valda Rēvalda (1930–2015) sarakstītajā triloģijā. Iepriekšējās grāmatas – “Optika no senatnes līdz mūsdienām” (2001; veltīta optikas ideju attīstībai no senatnes līdz 20. gadsimtam) un “Fizikas un tehnikas vēstures lappuses” (2006; aptver plašāku pētījumu loku galvenokārt līdz 20. gadsimta sākumam). Grāmatas līdzautore ir Valda Rēvalda meita, arī fizikas doktore Gita Rēvalde.

Jaunā populārzinātniskā grāmata aplūko nozīmīgākos pagājušajā gadsimtā veiktos zinātniskos atklājumus. Izdevumu veido piecas nodaļas: “No kā veidota pasaule”, “Ķīmisko elementu atklāšana un periodiskās sistēmas izveide”, “Vielas stāvokļu daudzveidība”, “Fizika un Saules sistēmas trešā planēta Zeme”, “Kodolfizika 20. gadsimtā. Vai cilvēce spēs sadzīvot ar kodolenerģētiku?”. Pirmā nodaļa aplūko mazās daļiņas, sākot ar elektroniem, protoniem, neitroniem, kvarkiem un beidzot ar *Cviki* problēmu, Lielo Sprādzienu un *Higsa bozonu*. Otrajā nodaļā apskatīta ķīmisko elementu atklāšana dabā un jautājums par cilvēka lomu un iespējām to radīšanā. Trešajā nodaļā aplūkoti vielu agregātstāvokļi, kur bez trīs jau zināmajiem – cieta ķermeņa, šķidruma un gāzes – minēti arī jauni vielu agregātstāvokļi: plazma, Bozes-Eiņšteinā kondensāts un fermionu kondensāts. Nodaļas beigas veltītas nanotehnoloģijām, optiskajām pincetēm, šķidrājiem kristāliem un supravadītājiem. Ceturtā nodaļa veltīta planētai Zeme. Pēdējā nodaļā aplūkota kodolpētījumu vēsture un kodolenerģijas izmantošana. Aprakstīta arī ilgus gadus slepenībā turētā PSRS kodolprogramma un pirmais atombumbas izmēģinājums. Grāmatu papildina personu rādītājs un tīmekļa resursu uzskaitījums.

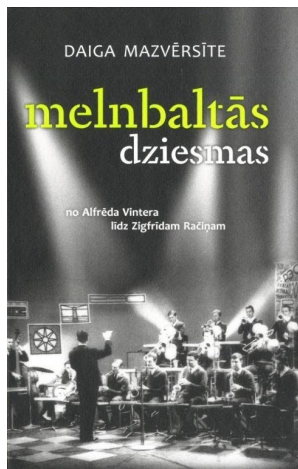
<http://www.revalds.lv>

http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=5409&Itemid=70

Atslēgvārdi:

fizikas vēsture; ķīmijas vēsture; kodolfizikas vēsture; kodolieroči; kosmoloģija; tehnoloģiju vēsture; Zeme

Anda Saldovere:

Mazvērsīte, Daiga. Melnbaltās dziesmas : no Alfrēda Vintera līdz Zigfrīdam Račiņam.

Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. 283 lpp. ISBN 9789934086328.

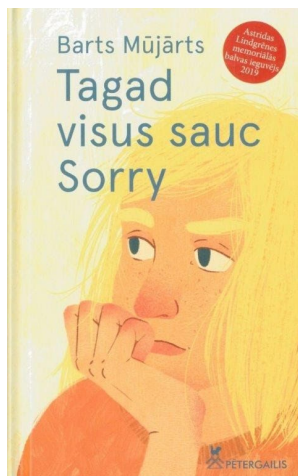
Reizēm tā gadās – tu gluži nejauši satiecies ar grāmatu, kuru izlasīt nekādā ziņā nav bijis apzināts mērķis, tomēr tā pati “nejauši iekrīt rokās” un paliek ar tevi kopā uz īsāku vai garāku brīdi, uzjundot daudz paralēlu atmiņu un pārdomu par aizgājušiem gadiem, bet... nekas jau nenotiekot tāpat vien? Nenoliegšu – piederu pie paaudzes, kuras bērnības gadi sakrīt ar dažu grāmatā raksturoto mūziķu daiļrades posmiem – tāpat, lasīšana vienlaikus ir atgriešanās arī manās bērnības takās. Mūsdienu jauniešiem Daigas Mazvērsītes profesionāli izpētītā un kolorīti raksturotā, nedaudz bohēmiskā vide ar tajā mītošajām personībām, iespējams, neliksies uzrunājoša – ja nu vienīgi kādam mūzikas jomas studentam, jo grāmata droši pielīdzināma visnotaļ respektablam pētījumam. Pati autore to nodēvējusi par biogrāfiskas ievirzes stāstu un eseju krājumu, kurā aplūkoti populāru pagājušā gadsimta latviešu estrādes mūzikas aizsācēju dzīvesstāsti un daiļrade. Cienu Mazvērsītes zināšanas un toleranto, objektīvo attieksmi pret katru no grāmatā iekļautajiem varoņiem un viņu devumu latviešu populārās mūzikas žanra vēsturē, saistošo un labo valodu. Jaušams (un ne jau vienīgi no šīs grāmatas, kas nav pirmais šī laika posma mūziķiem veltītais izdevums) autores apbrīnojamais zināšanu klāsts, par ko liecina pārejas, viena varoņa un notikuma sasaiste ar nākamo, tādējādi ļaujot nojaust, cik daudz faktu un dzīvesstāstu noteikti ir palicis ārpus grāmatas vākiem. Toreiz, tālajā bērnībā, lielākoties vien klausījāties vai jūsmojām par mūziķiem; viņu privātā dzīve palika nezināma. Varbūt tādēļ ir intriģējoši viņu dzīves kopsakarības apjaust vien tagad? Tiem, kuri atceras vai ir dzirdējuši nostāstus par, piemēram, brāļiem Laiviniekiem, Ivaru Mazuru, Lolitu Vambūti, Edgaru Zveju, Aino Bāliņu, Bruno Oju, Zdzislavu Romanovski un citiem viņu laikabiedriem, noteikti būs aizraujoši pāršķirstīt Mazvērsītes jauno devumu... un gaidīt iecerētos turpinājumus par nākamajiem gadiem latviešu estrādē, jo šie mūziķi ir pelnījuši, lai par viņiem atceramies.

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/muzika/iznakusi-latviesu-estrades-muzikai-veltita-gramata-melnbaltas-dziesmas.a351462>

Atslēgvārdi:

latviešu populārā mūzika; komponisti; dziedātāji; biogrāfijas

Madara Freivalde:

Mūjārts, Barts. "Tagad visus sauc Sorry" : romāns. Rīga : Pētergailis, 2019. 127 lpp. ISBN 9789984334981.

Grāmatas galvenā varone Bjanka ir 12 gadus veca meitene, kuras vecāki nedzīvo kopā. Viņas ikdiena aizrit kopā ar mammu un smagi slimo brāli Alanu. Meitene ir zinātkāra un gudra, taču nespēj saprast, kāpēc ir jādara tieši tā, kā saka un uzskata mamma, viņai šķiet netaisnīgi, ka mamma pieņem lēmumus viņas vietā. Bjanka priecātos, ja mamma dažreiz pavaicātu, ko domā pati meitene, kā viņa jūtas, un ļautu viņai pašai runāt un aizstāvēt savu viedokli. Vai māte zina, kas patiesībā notiek ar Bjanku? Romāna darbība notiek Bjankas mājās, brīdī, kad viņai pēcpusdienā kopā ar tēti un tēta jauno draudzeni Krusu jābrauc uz viņu dzīvesvietu pavadīt nedēļas nogali. Kamēr meitene gaida tēti, ciemos ir atnākusi Billija – aktrise no Bjankas iecienīta seriāla. Bjanka ir apmulsusi, viņa vēro Billijas izturēšanos un salīdzina viņu ar Billijas tēlu seriālā. Viņai liekas aizraujoši, ka viens cilvēks var vienlaicīgi izspēlēt divas lomas – vienu dzīvē, otru seriālā. Brīžiem tomēr Bjanka nesaprot, kuru lomu spēlē Billija.

Grāmatā saskaramies ar Bjankas bērnišķīgumu, naivumu, taču parādās arī pusaudzes iezīmes. Viņa lietas sauc deminutīvā un mēģina izpatikt mammai, lai viņa justos labi. Bjanka zina, ko mamma vēlas no viņas dzirdēt, un to arī saka. Taču ko patiesībā slēpj divpadsmitgadīgās meitenes iekšējā pasaule? Bjankas prātā ir tūkstošiem domu un ideju, taču tās viņa neuzdrošinās pateikt skaļi... Grāmata ir par meitenes pieaugšanu – kļūšanu par pusaudzi. Par to, kādas ir saskarsmes problēmas ģimenē ar slimu bērnu. Un arī nebūt ne vienkāršajām savstarpējām vairāku paaudžu attiecībām, kuras īpaši aktualizējušās šī brīža sarežģītajā pasaules situācijā. Grāmata, manuprāt, adresēta vairāk pieaugušajiem, nekā pusaudžiem, jo veikt pareizo izvēli, lai nepazaudētu kontaktu ar savu bērnu – tas ir ļoti būtiski un izšķiroši. Ideālā gadījumā – romāns kopīgai pārrunāšanai bērniem un vecākiem.

2019. gadā grāmatas autors par savu darbu saņēma Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balvu.

<http://domgraudi.blogspot.com/2019/11/tagad-visus-sauc-sorry-barts-mujarts.html>

Atslēgvārdi:

flāmu literatūra; literatūra jauniešiem